

«Οι Κοινωνιολόγοι ως Επαγγελματικοί Σύμβουλοι: πλαίσιο και δυνατότητες»

Σύλλογος Ελλήνων Κοινωνιολόγων (ΣΕΚ)

Artwork for The Social Model...& More Festival, Phil Waterworth

«Επαγγελματική Συμβουλευτική και Άτομα με Αναπηρία/ες: Στόχος η χειραφέτηση»

Σ.Τσαμπουνάρη, Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Δ.Σ ΣΕΚ

Κοινωνιολογία και Αναπηρία: Οι στόχοι

Η αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών (φτώχεια, κοινωνικές διακρίσεις, συνθήκες αποκλεισμού).

Η διεύρυνση των κοινωνικών δικαιωμάτων (ένταξη, καθολικός σχεδιασμός, εύλογες προσαρμογές κ.α) και η διασύνδεση με το αναπηρικό κίνημα και τις οργανώσεις του.

Η αποκάλυψη της ταυτότητας της κοινωνικής ομάδας, η εξάλειψη του στίγματος και των διακρίσεων.

Η ενδυνάμωση της κοινωνικής ομάδας.

Ορίζοντας της κοινωνική ομάδα των Ατόμων με Αναπηρία/ες:

Σύμφωνα με το Άρθρο 1, Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία/ες (Ν. 4074/2012) :

- «Τα άτομα με αναπηρία/ες περιλαμβάνουν εκείνα που έχουν μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές και αισθητηριακές βλάβες που σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, μπορούν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους».
- Άτομα με αναπηρία/ες, «υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες, με ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και πλήρους συμμετοχής» (ΣΗΕΔΔΑ).
- Η αναπηρία είναι μέρος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας.

Κοινωνικές ανισότητες και Άτομα με Αναπηρία/ες

Στοιχεία από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Άτομα Αναπηρία/ες 2021-2030

- ✓ Το 50,8% των ατόμων με αναπηρίες εργάζονται σε σύγκριση με το 75% χωρίς αναπηρίες.
- ✓ Το 28,4% των ατόμων με αναπηρίες διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με το 17,8% των ατόμων χωρίς αναπηρίες.
- ✓ Μόνο το 29,4% των ατόμων με αναπηρίες αποκτούν τριτοβάθμιο πτυχίο σε σύγκριση με το 43,8% των ατόμων χωρίς αναπηρίες.
 - ✓ Το 52% των ατόμων με αναπηρίες αισθάνονται ότι υφίστανται διακρίσεις.

Φτώχεια και συνθήκες αποκλεισμού

Στοιχεία του Παρατηρητηρίου Θεμάτων για την Αναπηρία/ες (22/01/2025)

- ✓ Οι μισοί πολίτες με σοβαρή αναπηρία στις παραγωγικές ηλικίες αντιμετωπίζουν συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.
- ✓ Το 2023, σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό βρέθηκε το 34,1% των ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 24,2% των ατόμων χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικίας.
- ✓ Στα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 65 +, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας αυξάνεται κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των ετών 2018 και 2023.
- ✓ Το 27,8% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16 έως 64 ετών και το 14,9% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 65 ετών και άνω αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις.

Πηγή: Δειγματοληπτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC -Statistics on Income and Living Conditions) της Eurostat, που διενεργείται στην Ελλάδα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Το κοινωνικό προφίλ της ομάδας

- Περιορισμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες-ειδικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.
- Σημαντικό ποσοστό εκροών από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με αναπηρία/ες (ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, 2018).
- Παραίτηση, αρνητικά συναισθήματα και δυσλειτουργικές στάσεις, χαμηλές προσδοκίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση, σημαντικός βαθμός εξάρτησης από το οικογενειακό περιβάλλον.

Κατευθυντήριες αρχές στην Επαγγελματική Συμβουλευτική για άτομα με αναπηρία/ες

Η πλήρης ανάπτυξη των δυνατοτήτων και η εκπλήρωση του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία/ες στην εργασία με ισότιμη πρόσβαση σε μια συμπεριληπτική/ενταξιακή κοινωνία (ΣΗΕΔΔΑ).

Η αρχή της *ίσης μεταχείρισης* προσώπων, η οποία **συνδέεται με την απαγόρευση των άμεσων διακρίσεων και των έμμεσων διακρίσεων.**

Γιατί είναι σημαντική μία προσέγγιση δικαιωμάτων;

- Η εστίαση σε δικαιώματα καθιστά δυνατή τη διεκδίκηση.
- Ενδυναμώνει/δίνει τον ορίζοντα στα άτομα με αναπηρία/ίες να διεκδικήσουν όσα δικαιούνται σε κάθε πτυχή της ζωής τους αλλά και να αποκαταστήσουν κάθε δικαίωμα σε περίπτωση παραβίασης τους.
- Όσον αφορά το δικαίωμα στην εργασία, δεν αναφερόμαστε μόνο σε στόχους ένταξης και ίσων ευκαιριών, αλλά αναγνωρίζουμε το δικαίωμα της συμμόρφωσης/αποκατάστασης σε περίπτωση διακρίσεων λόγω αναπηρίας (Γκολιντέρ, 2020).

Επαγγελματική Συμβουλευτική και Άτομα με Αναπηρία/ες

Επαγγελματική
ανάπτυξη

Επαγγελματική επιλογή

Ανάπτυξη δεξιοτήτων

Αντιμετώπιση
προβλημάτων

Ενδυνάμωση

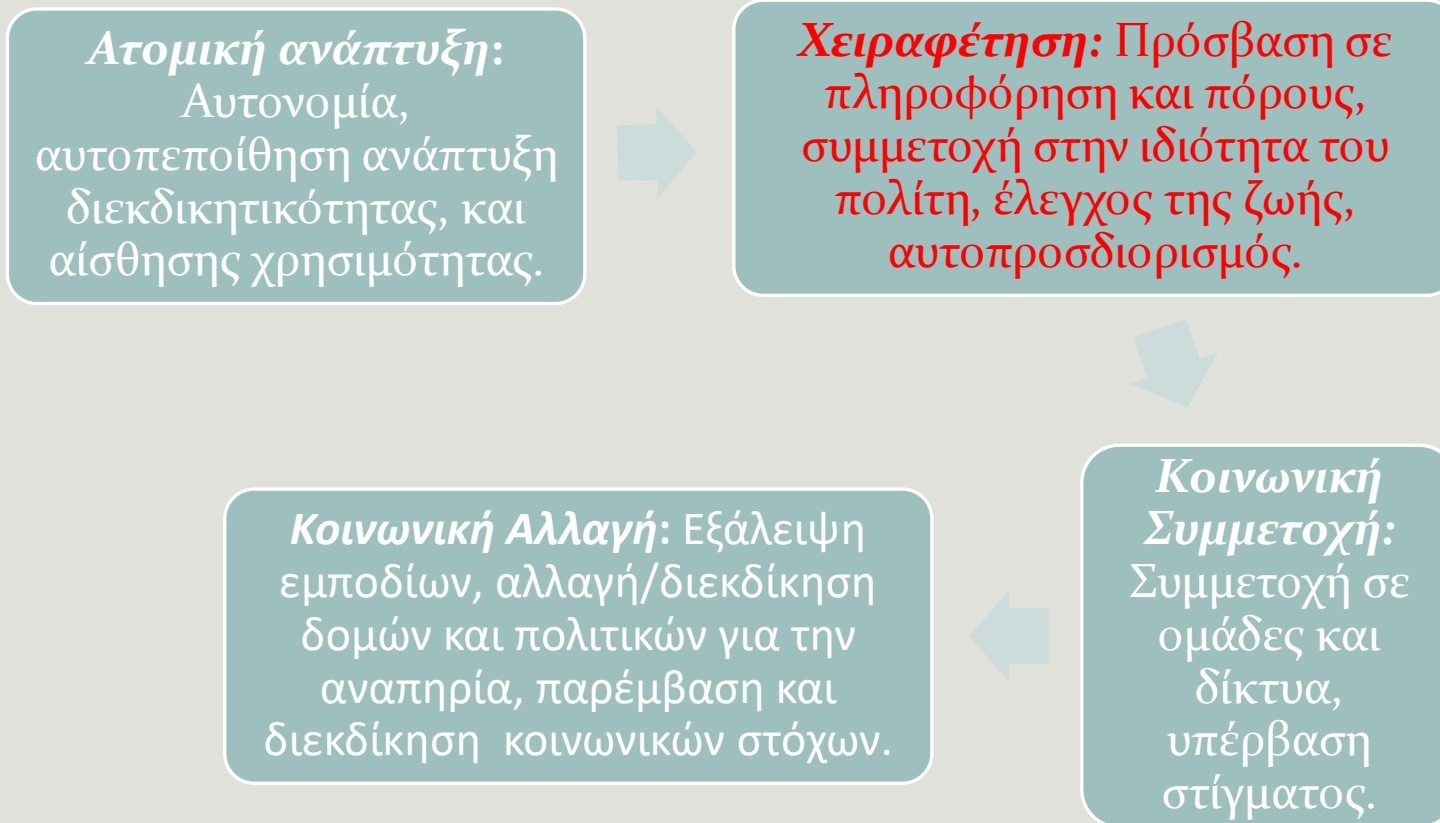
Εργασιακή ένταξη

Ο στόχος της *Ενηλικιότητας*

Η μαθησιακή
διεργασία μέσω της
συνειδητοποίησης,
του κριτικού
στοχασμού και του
διαλόγου
(Δημητρόπουλος,
2010, Mezirow &
Συνεργάτες, 2007:63).

Η δυνατότητα
αυτοπροσδιορισμού
(συμμετοχή, λήψη
απόφασης, συμμετοχή
στη στοχοθεσία)

**Η Ενδυνάμωση ένας
πολυδιάστατος
στόχος**

Στόχοι - Ποιες Κοινωνικές Δεξιότητες;

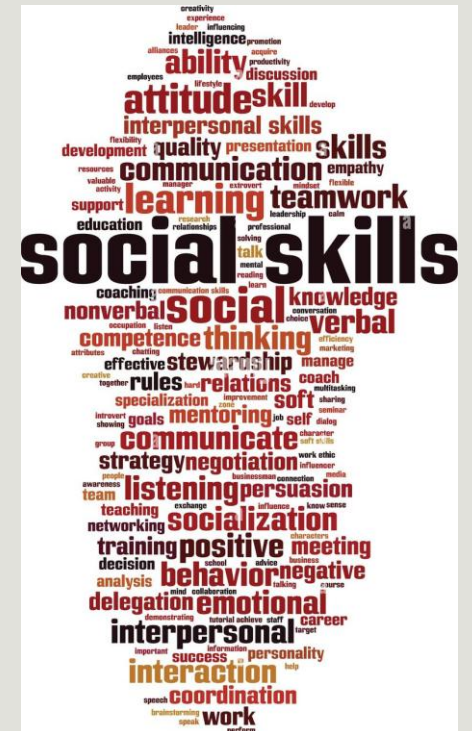
§ **Κριτική:** Η ικανότητα να συλλογίζεται αυτόνομα αξιοποιώντας τη νέα γνώση με έναν ενεργητικό τρόπο, να υποστηρίζει τις δικές του θέσεις και απόψεις.

§ **Ανάπτυξη υπευθυνότητας και δέσμευσης:** Η ικανότητα να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τον διαθέσιμο χρόνο για την εκπλήρωση των καθηκόντων του.

§ **Ομαδικότητα:** Η ικανότητα να διατηρεί ένα καλό επίπεδο σχέσεων με την ομάδα ως σύνολο, στους σκοπούς και στόχους της ομάδας.

§ **Ευελιξία - προσαρμοστικότητα:** Η ικανότητα να λειτουργεί αποτελεσματικά μέσα στις αλλαγές και στην πίεση που πιθανόν βιώνει.

§ **Διεκδικητικότητα:** Η ικανότητα να εντοπίζει πιθανά προβλήματα ή συγκρούσεις, να αναγνωρίζει υφιστάμενες διακρίσεις, να διερευνά πιθανές λύσεις, να διεκδικεί.

Στάδια στην Επαγγελματική Συμβουλευτική

1. Η διερεύνηση του επαγγελματικού τους προφίλ: ενδιαφέροντα, δεξιότητες, στόχοι, αξίες κτλ.

2. Εξατομικευμένοι στόχοι παρέμβασης.

3. Υποστήριξη και ενημέρωση του οικογενειακού περιβάλλοντος με στόχο τη μείωση της εξάρτησης/ενίσχυση της αυτονομίας.

4. Συνεργασία με φορείς εκπαίδευσης/κατάρτισης με στόχο τη δικτύωση

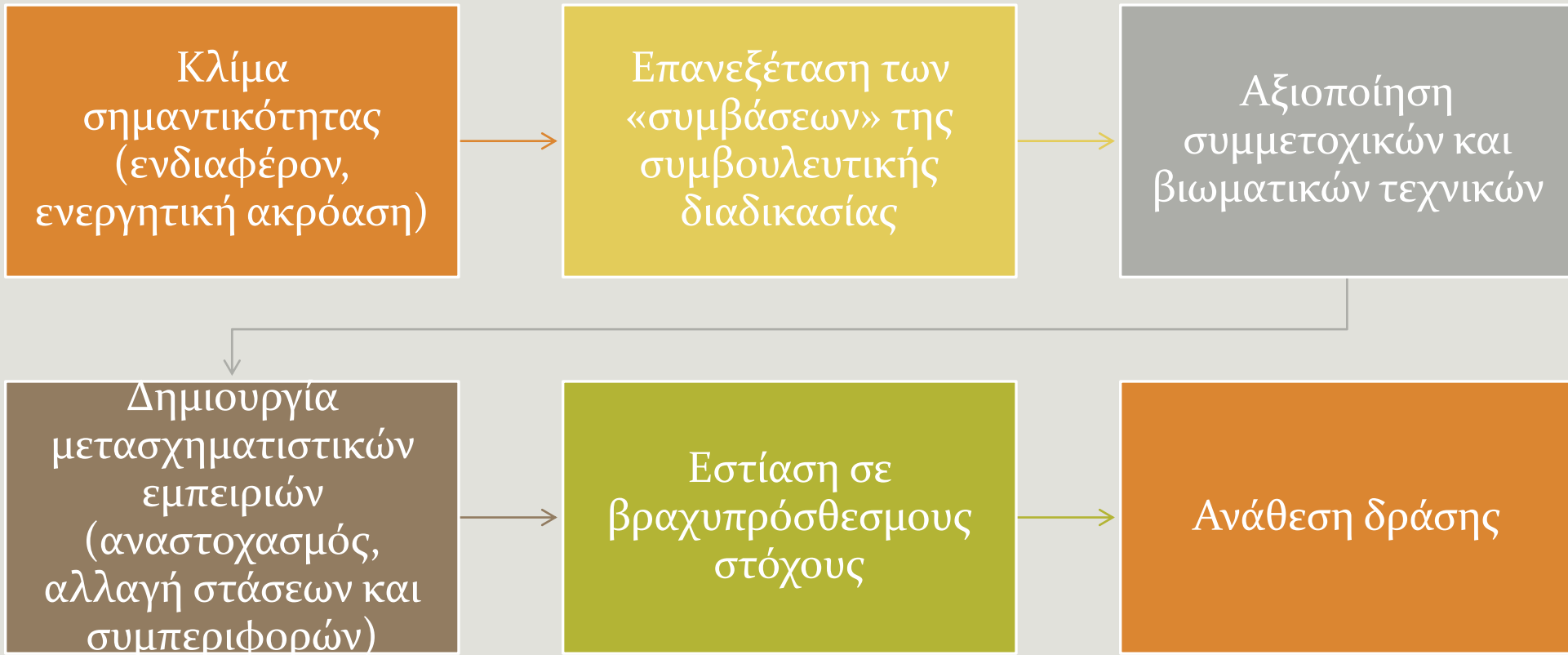
5. Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας/ εργοδοτών/ επιχειρήσεων ιδιαίτερα όσων ακολουθούν πολιτικές συμπερίληψης.

6. Εύρεση εργασίας -Τοποθέτηση/υποστήριξη.

Η άσκηση σε συμπεριφορές αυτοπροσδιορισμού και αυτοδιάθεσης σε όλη τη διαδικασία υποστήριξης
(Δημητρόπουλος, 2010)

Για τον στόχο της *Ενεργητικής Συμμετοχής*

(Παπαβασιλείου- Αλεξίου, 2022:119-125).

Καλές Πρακτικές

Εστιάζουμε στην αναγνώριση υφιστάμενων επαγγελματικών κοινωνικών δεξιοτήτων.

Παρέχουμε αξιόπιστη πληροφόρηση για την αγορά εργασίας (προκηρύξεις δημοσίου τομέα, εκπαιδεύσεις, εναλλακτικές μορφές απασχόλησης).

Προτείνουμε την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων.

Ενημερώνουμε για τα εργασιακά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία/ες.

Ενθαρρύνουμε την κοινωνική συμμετοχή και την αυτό-οργάνωση.

Δια-συνδεόμαστε με οργανώσεις/συλλογικότητες των ατόμων με αναπηρία.

Σύγχρονες Μορφές Εργασιακής Ένταξης

Σύγχρονες μορφές εργασιακής ένταξης των ατόμων με αναπηρία – Μέρος Α

Το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση – Θετικά μέτρα και στοχευμένα προγράμματα

INE - ΓΣΕΕ www.inegsee.gr info@inegsee.gr

Σύγχρονες μορφές εργασιακής ένταξης των ατόμων με αναπηρία – Μέρος Β

Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, τηλεργασία και άλλες εναλλακτικές μορφές απασχόλησης

INE - ΓΣΕΕ www.inegsee.gr info@inegsee.gr

Επαγγελματική εκπαίδευση και άτομα με αναπηρία

INE - ΓΣΕΕ www.inegsee.gr info@inegsee.gr

- ✓ **Θετικά μέτρα δράσης:** ποσοτώσεις, ευνοϊκές διατάξεις, ειδικά προγράμματα ΔΥΠΑ.
- ✓ **Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.):** Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.) & Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) ένα ευνοϊκότερο πλαίσιο ένταξης μέσα από θέσεις εργασίας που ανταποκρίνονται στις διαφοροποιημένες ανάγκες τους, στις δυνατότητες και στα ενδιαφέροντά τους.
- ✓ **Υποστηριζόμενη απασχόληση (supported employment):** Πρόσβαση σε έμμισθες εργασίες στην ανοικτή αγορά εργασίας με την ταυτόχρονη παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της απασχόλησής τους.
- ✓ **Προστατευμένη απασχόληση (sheltered employment):** Η εργασία υλοποιείται σε χώρους που προσομοιάζουν σε πραγματικούς εργασιακούς χώρους, με έμφαση στην παροχή θεραπευτικών υπηρεσιών.

Μια ολοκληρωμένη στρατηγική στην Επαγγελματική Συμβουλευτική για άτομα με αναπηρία/ες λαμβάνει υπόψη:

Τα στοιχεία της
διαφορετικότητας των ατόμων:
Προσωπικές δεξιότητες, γνώσεις,
ικανότητες και εμπειρίες

Την ανάγκη δημιουργίας
προϋποθέσεων και όρων για την
πλήρη και αποτελεσματική
συμμετοχή

Προκλήσεις

Χωρίς τη δημιουργία **προσβάσιμων περιβαλλόντων** και υπηρεσιών (εφαρμογή του καθολικού σχεδιασμού, εύλογων προσαρμογών, θετικών μέτρων) και χωρίς την παροχή ολοκληρωμένων και ποιοτικών υπηρεσιών υποστήριξης **δεν μπορεί να προωθηθεί η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην εργασία.**

Ο/η Σύμβουλος (χρειάζεται) να διαθέτει:

- Κοινωνική ενσυναίσθηση
- Κριτική σκέψη
- Δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων
- Ευελιξία/ προσαρμοστικότητα
- Συνθετική/ διεπιστημονική προσέγγιση
- Αυτοέλεγχο, αυτογνωσία
- Σεβασμό στη διαφορετικότητα

Ο/η Σύμβουλος

- ✓ Ο/η σύμβουλος δεν βάζει ταμπέλες, δεν κάνει διάγνωση,
- ✓ Ο/η σύμβουλος είναι **καλός ακροατής**,
- ✓ Ο/η σύμβουλος είναι διαμεσολαβητής, συνεργάτης, εμπυχωτής,
- ✓ Ο/η σύμβουλος βρίσκεται σε **αυτοπαρατηρησία**, **ανα-στοχάζεται** διαρκώς ως προς τις δικές του παραδοχές και «κατασκευές», τις δικές του στερεοτυπικές προσλήψεις.

«Η πραγματικότητα κρύβεται πίσω από τις πραγματικότητές μας»
(Μαθήματα ενός αιώνα ζωής , *Edgar Morin*).

Χρήσιμες Πηγές

➤ ΕΣΑμεΑ

<https://www.esamea.gr/el?module=home>

➤ Δίκτυο ΙΝΕ ΓΣΕΕ

<https://www.inegsee.gr>

➤ ΔΥΠΙΑ- Ειδικές Κοινωνικές Ομάδες

<https://www.dypa.gov.gr/idikes-koinonikes-omades>

➤ ΕΓΥΑ- Προγράμματα Υποστηριζόμενης Απασχόλησης

<https://pokoispe.gr>

➤ ΠΕΨΑΕΕ

<https://www.pepsaee.gr/>

➤ Θεοτόκος- Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού

<https://theotokos.gr/ypiresies-epangelmatikou-prosanatolismou/>

➤ Μαργαρίτα – Εργασία Μου

<https://ergasiamou.gr/>

➤ Πρόγραμμα Ισότιμων Ευκαιριών στην Εργασία για Αυτιστικούς Πολίτες

<https://jobslink.asperger.gr/el/info>

➤ Χάρτης Διαφορετικότητας

<https://diversity-charter.gr/signatories/>

Αναφορές

N.4074/11.4.2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες». *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*. Α.Φ 88 (ΦΕΚ).

Γκολιντέρ, Α. (2020) «Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Προκλήσεις και ευκαιρίες». ΈΝΑ-Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών.

Δημητρόπουλος, Α. (2010). «Υποστηρικτική απασχόληση και εκπαίδευση ενηλίκων με αναπηρία: υποστηρίζοντας την ενηλικιότητα στην επαγγελματική προετοιμασία και αποκατάσταση των πολιτών με αναπηρία», Βεργίδης, Δ και Κόκκος, Α (επιμ) *Εκπαίδευση Ενηλίκων Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα : Μεταίχμιο

Mezirow, J., & Συνεργάτες (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Παπαβασιλείου-Αλεξίου (2022). *Επαγγελματική Συμβουλευτική και Μοντέλα Απασχόλησης Ατόμων με Αναπηρία*. Αθήνα: Πεδίο